

Van de Karoo tot de Kaap

In de voetsporen van de Voortrekkers

De Karoo beslaat het centrale gedeelte van de voormalige Zuid-Afrikaanse Kaapprovincie en strekt zich uit over de grenzen van het huidige Oostkaap, Westkaap en Noordkaap. Dit was ooit het domein van de dinosaurus, later de Khoikhoi en tot slot de Voortrekkers, die vanuit Kaapstad naar deze halfwoestijn trokken. *Meridian Travel!* maakt een reis in de tijd, beginnend in de Karoo en eindigend in Kaapstad, en komt de Hollandse geschiedenis en cultuur tegen.

TEKST & FOTOGRAFIE JAAP VAN SPLUNTER

Hij zit op zijn knieën en een kwast beroert heel voorzichtig de grond. Er moet iets bijzonders in de aarde zitten als een stevige schapenboer uitermate minutieus de zandkorreltjes wegveegt en dit met de passie van een nieuwe liefde uren kan volhouden. Het leven van JP Steynberg heeft een onverwachte wending genomen. Tien jaar geleden nog maar was hij schapenboer. “Maar we wilden eens van omgeving veranderen en zagen dat deze boerderij te koop stond. Eigenlijk hebben we geen moment geaarzeld en zijn tot aanschaf overgegaan”, vertelt JP. Samen met zijn vrouw Hester runt hij nu de Ganora Guest Farm, een boerderij met schapen, koeien en ook nog een stukje landbouw. Maar daar is het niet bij gebleven. Zijn vrouw is verantwoordelijk voor een uitstekende *bed & breakfast* en JP is inmiddels uitgegroeid tot een autoriteit op het gebied van fossielen. JP: “Ik stuitte op een dinosaurusfossiel en daarna kwam alles in een stroomversnelling”. Hij blijft er nuchter en bescheiden onder, maar hij heeft een nieuwe *lost world* in kaart gebracht. Een van de schuren heeft hij inmiddels al ingericht als privé-museum.

Paleontologen eldorado

De Ganora Guest Farm maakt onderdeel uit van de Karoo, een uitgestrekte, uitzonderlijk droge vlakte die op ruim twaalfhonderd meter hoogte ligt. De inheemse bevolking, de Khoikhoi en San, noemden deze streek de Karoo, ofwel ‘het land van de grote dorst’. Miljoenen jaren geleden was dit een enorm binnenmeer. Door vulkaanuitbarstingen is het huidige Karoosysteem ontstaan. Hier middenin ligt de Guest Farm, een waar eldorado voor paleontologen. De ligging aan de Karoorivier en de gelijknamige vallei is daar zeker debet aan. Maar je moet de fossielen natuurlijk wél weten te vinden. En JP blijkt daarvoor een neusje te hebben. Hij heeft inmiddels een onwaarschijnlijke hoeveelheid fossielen blootgelegd, gedateerd op zo’n 240 miljoen jaar oud. Het hoogtepunt van de collectie is *Kompasia delaharpi*, het enige complete fossiel van deze vis in de wereld. Samen met JP ga ik het veld in, op zoek naar half verscholen fossielen. Achter elk fossiel schuilt een nieuw verhaal dat met grote liefde en kennis wordt verteld. Hij is inmiddels zo’n expert dat hij nauw samenwerkt met de Universiteit van Kaapstad. En het blijft niet bij fossielen,

want JP heeft inmiddels ook fraaie, zo niet de mooiste rots-schilderingen van de Bosjesmannen blootgelegd. De schilderingen worden gevonden in grotten en op overhangende rotspartijen. De materialen die voor de verf werden gebruikt, waren voornamelijk mineralen, volgens eeuwenoud gebruik. En er is meer: ook rotsgravingen uit de Anglo-Boeroorlog zijn bij Ganora te vinden. Kortom, voor een afwisselende dwarsdoorsnede van de geschiedenis van de Karoo van 240 miljoen jaar geleden tot een eeuw geleden kun je bij JP en Hester terecht.

Juwel van de Karoo

En dan zijn er nog die Hollanders. In de negentiende eeuw trokken de Voortrekkers – blanke Zuid-Afrikaanse boeren die in de negentiende eeuw emigreerden uit de door de Britten geannexeerde Kaapkolonie – van Kaapstad door de dorre, onbewoonde vlakten van de Karoo richting

JP Steynberg laat een van de fossielen zien die op het land van zijn boerderij is te vinden

Carla en Maarten van der Ven, eigenaars van Bloomestate Luxury Retreat in Swellendam

Een van de vele struisvogelboerderijen bij Oudtshoorn

Oranje Vrijstaat en Transvaal (vandaag de dag de provincies Free State en Gauteng). In het landschap zie je nog de litten van de gevechten die hier geleverd zijn tussen de Xhosa's, de Hollanders en de Britten. Kaap-Hollandse huizen, gebouwen uit het Victoriaanse tijdperk en de wit gekalkte hutten van de Xhosa laten je die verschillende culturen ervaren.

De fraaiste verzameling van gebouwen is te vinden bij het plaatsje Graaff-Reinet, ook wel 'het juweel van de Karoo' genoemd. Het is vernoemd naar gouverneur Cornelis Jacob van de Graaff en zijn vrouw Hester Cornelia Reinet. Hier hangt nog echt de sfeer van een negentiende-eeuws plattelandsstadje. Het is gesticht in 1786 door de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) en is daarmee een van de oudste plaatsen van Zuid-Afrika. In ongeveer 1820 werd het de belangrijkste stad van de huidige Oostkaap, toen Voortrekkers, handelaars en Engelse kolonisten zich er vestigden om de onveilige kuststreek te ontvluchten. Graaff-Reinet is één groot monument met meer dan 220 gerestaureerde gebouwen in Kaap-Hollandse stijl. De Hollandse huizen, omringd door tuinen en door bomen omzoomde lanen, vormen een scherp contrast met de kale vlaktes in de omgeving. Graaff-Reinet is in zijn geheel al een grote attractie, maar kent enkele hoogtepunten. De Old Residency is een indrukwekkend herenhuis uit 1820 en het Strecht's Court is een mooi bewaard gebleven klein straatje met huisjes uit 1850 die werden gebouwd voor arbeiders en bevrijde slaven. Het Reinet Huis is een mooi voorbeeld van een typisch H-vormig Kaap-Hollands gebouw uit 1812 met zes puntgevels. De Grootkerk is een Nederlands-hervormde kerk uit 1887 en heeft twee verschillende bouwstijlen. Vlak bij Graaff-Reinet ligt Camdeboo National Park, ideaal om te wandelen en om de dieren in het park te observeren. Bij zonsop-

'In de wereldhoofdstad van de struisvogels mag een bezoek aan een struisvogelboerderij niet ontbreken'

gang of zonsondergang is het mooi om aan de Vallei der Verlatenheid te gaan staan en uit te kijken over de stad en de grote dolomietformatie Spandau. Werkelijk adembenemend mooi.

Verenpaleizen

Tussen de Outeniquabergen en de Swartberg ligt een vlakte die deels bekend staat als de Kleine Karoo, en Oudtshoorn is haar toeristische hoofdstad. Het eerste grote gebouw dat hier werd gebouwd was de Nederlands Gereformeerde kerk, in 1839 aan de oever van de Grobbelaarsrivier. De plaats groeide maar langzaam om deze kerk heen. Het gebied had het economisch moeilijk, maar de omslag voor Oudtshoorn kwam met de struisvogelteelt. Eind negentiende, begin twintigste eeuw leverden de

struisvogelboerderijen staartveren aan alle bekende modehuizen in de wereld. De veren waren zo populair dat de prijs zelfs hoger lag dan de prijs van goud of diamant. De verenbaronnen lieten enorme zandstenen villa's bouwen die men tegenwoordig kent als 'verenpaleizen'.

Tranen van het lachen

In de wereldhoofdstad van de struisvogels vind je uiteraard vele struisvogelboerderijen en een bezoekje aan zo'n struisvogelboerderij mag natuurlijk niet ontbreken. Mijn bezoek aan de Cango Ostrich Farm begint met een teleurstelling. "Je bent te zwaar." Het oordeel van gids Lizzine komt hard aan. Ik had me voorgenomen om een ritje te gaan maken op de rug van een struisvogel, maar 75 kilogram is het maximum dat de struisvogel mag dragen. Achteraf misschien niet eens zo erg, want de rit op de struisvogel is allesbehalve comfortabel. De berijders worden in het zadel gehesen en daarna rennen twee jockeys met de berijder mee om te voorkomen dat deze er meteen vanaf dondert. Het blijkt namelijk een ware kunst om op het beest te blij-

ven. Het blijkt namelijk een ware kunst om op het beest te blijven. Het blijkt namelijk een ware kunst om op het beest te blijven.

Wijnroute

De Kaapse Wijnlanden vormen een gebied dat beroemd is om zijn landschap van dramatische bergen en vruchtbare valleien, beplant met wijnstokken en omringd door glooiende heuvels. De boeren hier genieten bijna volmaakte omstandigheden om wijnen te produceren die tot de beste in de wereld behoren. Het gebied is een combinatie van kleine historische steden, prachtige landschappen en wijnboerderijen die heerlijke wijnen en brandewijn produceren. Stellenbosch is de 'hoofdstad' van de wijnlanden en de tweede stad in Zuid-Afrika die door Nederlandse kolonisten is gesticht. De stad is erg pittoresk met de vele oude met riet bedekte Kaap-Hollandse gebouwen en historische nationale monumenten. De wijngaarden met hun grandioze herenhuisen en prachtige terreinen zijn ook erg imposant.

Charlotte Swartbooi organiseert wandelingen door de Masiphumelele township

Fort de Goede Hoop met op de achtergrond de Tafelberg in de wolken

ven zitten. Het is een komisch gezicht om de struisvogel te zien rennen met twee jockeys eromheen die angstvallig de berijder in het zadel proberen te houden. De situatie is zo hilarisch dat de tranen over mijn wangen lopen van het lachen.

Kaap-Hollands karakter

Van Oudtshoorn kun je via de snelweg N2 linea recta naar Kaapstad rijden. Maar er is een alternatief: Route 62. Route 62 heeft een zekere overeenkomst met de legendarische Route 66, alleen wordt hier niet Chicago met Los Angeles verbonden, maar Kaapstad met Port Elizabeth. Deze prachtige route slingert door landbouwstadjes als Calitzdorp en Ladismith en fruit- en wijnproducerende stadjes als Barrydale, Montagu Ashton, Bonnievale, Robertson, McGregor, Worcester, Ceres, Wolseley en Tulbagh. Aan het einde van Route 62 ligt Swellendam, dat een Nederlands of Kaap-Hollands karakter heeft: er staan kerken, huizen en andere gebouwen in Kaap-Hollandse stijl. Het stadje werd in 1747 samen met het stadje Tulbagh gesticht door Nederlandse kolonisten in de Kaapkolonie. Hiermee is dit na Kaapstad een van de oudste blanke gemeentes in Zuidelijk Afrika.

Droom

Met zoveel Hollandse geschiedenis is het niet verrassend dat je hier nog steeds de nodige Nederlanders tegenkomt. "We moeten ons nog regelmatig in de arm knijpen, zodat we weten dat het geen droom maar werkelijkheid is", zegt Carla van der Ven. Samen met haar man Maarten bestiert

'De Hollandse huizen vormen een scherp contrast met de kale vlaktes in de omgeving'

ze al enige jaren de fraaie Bloomestate Luxury Retreat. "We liepen al een tijdje met het idee rond om naar Zuid-Afrika te verhuizen. Toen we hoorden dat deze accommodatie te koop zou komen, hebben we direct contact gezocht met de

Nederlandse eigenaar. En we werden het al snel eens over de prijs", verduidelijkt Maarten. Ik blijf niet de enige Nederlandse gast te zijn, zodat Swellendam met de Hollandse wortels dan ook een beetje als thuishaven voelt. Helemaal na een bezoek aan de prachtige Nederlandse Gereformeerde kerk en het Drostyd Museum aan de Voortrekker Straat, een van de mooiste musea van Zuid-Afrika.

Fort de Goede Hoop

Er is geen passender plek om te eindigen dan in Kaapstad. Hier komt het Zuid-Afrika van Jan van Riebeeck en Nelson Mandela samen. Het is een stad met twee gezichten, Europees en Afrikaans; een mengeling van de eerste en derde wereld. Er zijn weinig plekken waar arm en rijk zo dicht naast elkaar leven. Van Riebeeck arriveerde in 1652 in de Tafelbaai en kwam met 72 mannen en acht vrouwen aan land. Op verzoek van de VOC legden de pioniers een haven aan om de schepen te kunnen bevoorraden die op weg waren naar 'de Oost'. Als bescherming tegen aanvallen van de inboorlingen hadden de Nederlanders onmiddellijk het Fort de Goede Hoop gebouwd; het oudste bewaard gebleven gebouw in Zuid-Afrika. Tegen het jaar 1691 waren daar tussen de vijftig en zestig huizen in Kaapstad en tegen het begin van de achttiende eeuw was dat aantal verviervoudigd. In Kaapstad is zowel de

De prachtige Cango Caves bij Oudtshoorn

Camdeboo Nationale Park, Graaff-Reinet

Graaff-Reinet is één groot monument met meer dan 220 gerestaureerde gebouwen met een Kaap-Hollandse stijl

De Grootkerk is een Nederlands-herformde kerk uit 1887 en heeft twee verschillende bouwstijlen

Het voeren van de struisvogels

Bij Boulders Beach op het Kaap de Goede Hoop schiereiland leeft een kolonie zwartvoetpinguïns die van dichtbij te bewonderen zijn

Een lamp van een fraai beschilderde struisvogelei

Nederlandse als de Engelse overheersing vandaag nog duidelijk zichtbaar in de Hollandse en Victoriaanse architectuur. Het vormt daardoor een belangrijke toeristische bestemming voor – op zijn minst – geschiedenis- en bouwkundeliefhebbers.

Townships

Maar het Kaapstad van nu is net zo interessant. Uiteraard moet je het stadscentrum, de Tafelberg en Robbeneiland bezoeken. Maar vergeet ook niet om in een township langs te gaan. Met gids Mzwama-doda Tshaba bezoek ik Masiphumelele township. En daar maak je kennis met het 'andere', minder toeristische Kaapstad. Zo bezoek je een traditional *healer*, een kinderdagverblijf en fiets je door de straatjes en langs de krotten. "We willen graag meer toeristen hier hebben", vertelt Charlotte Swartbooi. Ze is gids en leidt vele bezoekers door de townships. Swartbooi:

"Het toerisme brengt uiteraard geld in het laatje, maar misschien nog wel belangrijker: het brengt twee werelden bij elkaar, het slecht de vaak nog te hoge drempels in het Zuid-Afrika van nu." De mensen houden zich hier ook anno 2010 vooral bezig met overleven.

De geschiedenis van Van Riebeeck en de Voortrekkers zijn voor de huidige generaties een vergeten hoofdstuk, en in sommige opzichten is dat misschien maar goed ook. Toch is Nederland in Kaapstad nog steeds nadrukkelijk aanwezig. Ajax Cape Town – de satellietclub van voetbalgrootheid Ajax – is een begrip onder de jongeren. En Hollandse voetballers als Gullit, Van Basten, Van Nistelrooy en Sneijder zijn nu de nieuwe Nederlandse 'helden'. Van de Karoo tot de Kaap en van dino's via de Voortrekkers tot Van Nistelrooy. Het is wellicht geen perfect ronde cirkel, maar soms pak je gewoon wat je pakken kan. En hier pakt dat prima uit. ■

Oom Sammie se Winkel, Stellenbosch

Het CP Nel Museum in Oudtshoorn

PRAKTISCHE INFO VAN KAAP TOT KAROO

Lokale zeevruchten

Ligging en bereikbaarheid

De Karoo is een eindeloos, droog gebied dat zich uitstrekt van de binnenlanden van de Oostkaap naar de Indische Oceaan van de Westkaap. De Karoo wordt verdeeld in de Kleine Karoo en de Grote Karoo. De Kleine Karoo ligt meer naar het westen tussen de Swartberg en de Langeberg- en Outeniquaketens. De internationale toegangshaven is Kaapstad. De KLM vliegt rechtstreeks op Cape Town International Airport.

Klimaat en beste reistijd

Door de invloed van de Atlantische Oceaan (koud water) en de Indische Oceaan (warm water) die bij het Kaapse Schiereiland samenkomen kan het klimaat in de Westkaap over een korte afstand behoorlijk verschillen. Over het algemeen heeft deze provincie een mediterraan klimaat met koele natte winters en hete zomers. Het binnenland, de Karoo, heeft koude winters (het kan er vriezen) en hete zomers met af en toe een onweersbui. Het gehele jaar is geschikt om dit gebied te bezoeken, maar het Zuid-Afrikaanse voor- en najaar (tegengesteld aan onze jaargetijden op het

Noordelijke Halfrond) zijn waarschijnlijk de beste reistijden.

Vervoer

Er zijn feitelijk twee opties: een auto huren of een tour boeken. Een fly-drive is een uitstekende manier om de Karoo te verkennen. Je reist individueel met eigen vervoer en de accommodaties zijn vooraf voor je geregeld. De wegen zijn over het algemeen uitstekend.

Reisdocumenten

Een paspoort dat nog tenminste zes maanden geldig is na vertrek uit Zuid-Afrika is voor Nederlanders en Belgen voldoende. Bij aankomst in Zuid-Afrika krijg je een (gratis) visum in je paspoort. Hou er rekening mee dat er tenminste twee blanco pagina's in je paspoort aanwezig moeten zijn.

Geld

De rand is de betaaleenheid. Een rand is ongeveer €0,10. Het is mogelijk om geld te pinnen met je bankpas (mits voorzien van het Cirruslogo) of creditcard, bij de betere hotels en winkels te betalen met je creditcard of Travelers Cheques om te wisselen.

Gezondheid

De Karoo staat bekend als een malariavrij gebied. Er zijn geen vaccinaties verplicht. Voor de laatste informatie kun je je huisarts raadplegen of de GG&GD. Of kijk op: www.gezondopreis.nl, www.lcr.nl en www.malaria.nl. Vergeet ook niet een goede reisverzekering af te sluiten.

Tijdverschil

In de Nederlandse wintertijd is het in Zuid-Afrika een uur later. In onze zomerperiode is de tijd hetzelfde.

Accommodaties

In Kaapstad en toeristische plaatsjes als Stellenbosch, Swellendam en Oudtshoorn zijn voldoende overnachtingsmogelijkheden aanwezig. Daarbuiten is dat een stuk minder. Daarom is het te overwegen om vooraf je accommodaties vast te leggen. Als je een fly-drive boekt is dat al voor je geregeld. *Meridian Travel!* overnachtte bij Kensington Place, Kaapstad; River Manor Boutique Hotel & Spa, Stellenbosch; Ganora Guest Farm, Nieuw-Bethesda; Stannards Guest House, Knysna; La Plume Guest House, Oudtshoorn; Bloomestate Luxury Retreat, Swellendam; Manor House, De Hoop Nature Reserve.

Informatie

www.southafrica.net
(Zuid-Afrikaans Verkeersbureau)
www.northerncape.org.za
(Verkeersbureau Noordkaap)
www.sanparks.org
(Nationale Parken Zuid-Afrika)
www.centrankaroo.co.za
(Verkeersbureau Centraal Karoo)

Voor reizen naar de Karoo, Kaapstad en uiteraard andere bestemmingen in Afrika kun je in Nederland terecht bij QAS holidays, Vijzelgracht 13, Amsterdam, tel.: (020) 683 80 81, fax: (020) 683 70 70, www.qasholidays.nl